

Rizika v kontextu používání internetu

PSY174 Psychologie internetu 2013

Lenka Dědková

Model rizik - EUKO

- Negativní nebo pozitivní zkušenosti jsou důsledkem interakce mezi motivacemi chování a rolí dítěte
- Role dítěte
 - Obsah (content) – dítě je příjemce (masové komunikace)
 - Př. čtení blogů, diskuzí, sledování videí
 - Kontakt (contact) – dítě je účastník (komunikace)
 - Př.: vzájemné e-maily, komentování, chat
 - Chování (conduct) – dítě je aktér (nabízí obsah)
 - Př.: bloger, zveřejňování fotek, videí

Motivace

Role dítěte

		Obsah: Dítě jako adresát	Kontakt: Dítě jako účastník	Chování: Dítě jako aktér
PŘÍLEŽITOSTI	Vzdělání, studium a digitální gramotnost	Vzdělávací zdroje	Kontakt s ostatními, kteří sdíli zájmy konkrétního dítěte	Samostatně iniciované nebo kolaborativní učení
	Participace a občanská angažovanost	Globální informace	Výměna v rámci zájmových skupin	Konkrétní formy občanské angažovanosti
	Kreativita a sebevyjádření	Rozmanitost zdrojů	Dítě je vyzváno/inspirováno, aby něco vytvořilo, nebo se na něčem podílelo	Vytváření obsahu uživatelem
	Identita a sociální zapojení	Rada (osobní/ohledně zdraví/sexu, atd.)	Sociální sítě, sdílení zkušenosti s ostatními	Vyjádření identity
RIZIKA	Komerční	Reklama, spam, sponzorování	Vyhledávání/sběr osobních informací („harvesting“)	Hazardní hry, nelegální stahování, hackerství
	Agresivní	Násilný/hrůzný/nenávistný obsah	Šikanování, harassment (obtěžování), nebo stalking (nebezpečně pronásledování)	Šikanování nebo obtěžování jiných
	Sexuální	Pornografický/škodlivý sexuální obsah	Setkávání se s cizími lidmi, lákání na schůzku	Tvoření/přenášení pornografického materiálu do počítače/na internet
	Hodnotová	Rasistické, zkreslené informace/rady (např. ohledně drog)	Sebepoškozování, nežádoucí přesvědčování	Poskytování rad např. ohledně sebevraždy/pro-anorektických

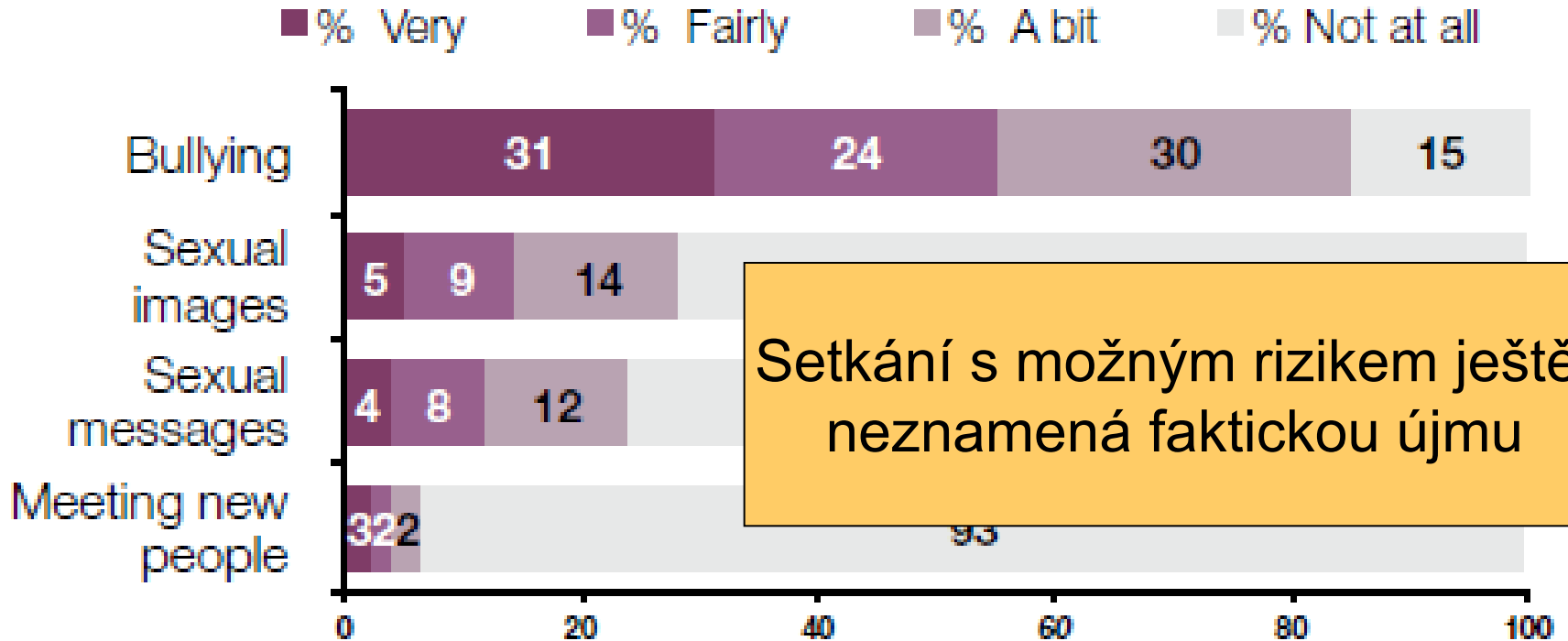
Motivace

Role dítěte

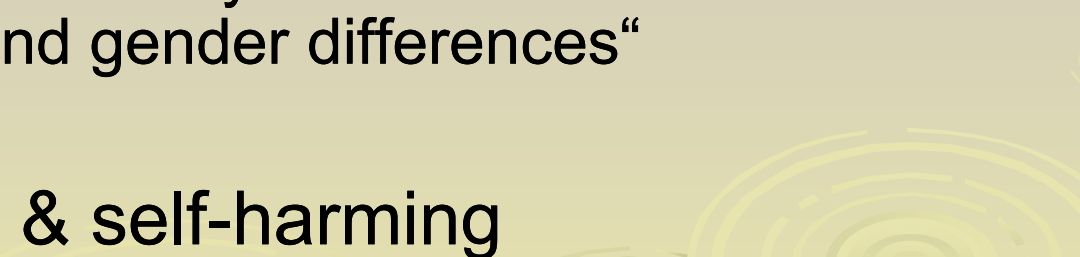
		Obsah: Dítě jako adresát	Kontakt: Dítě jako účastník	Chování: Dítě jako aktér
PŘÍLEŽITOSTI	Vzdělání, studium a digitální gramotnost	Vzdělávací zdroje	Kontakt s ostatními, kteří sdíli zájmy konkrétního dítěte	Samostatně iniciované nebo kolaborativní učení
	Participace a občanská angažovanost	Globální informace	Výměna v rámci zájmových skupin	Konkrétní formy občanské angažovanosti
	Kreativita a sebevyjádření	Rozmanitost zdrojů	Dítě je vyzváno/inspirováno, aby něco vytvořilo, nebo se na něčem podílelo	Vytváření obsahu uživatelem
	Identita a sociální zapojení	Rada (osobní/ohledně zdraví/sexu, atd.)	Sociální sítě, sdílení zkušenosti s ostatními	Vyjádření identity
RIZIKA	Komerční	Reklama, spam, sponzorování	Vyhledávání/sběr osobních informací („harvesting“)	Hazardní hry, nelegální stahování, hackerství
	Agresivní	Násilný/ hrůzný/ nenávistný obsah	Šikanování, harassment (obtěžování), nebo stalking (nebezpečně pronásledování)	Šikanování nebo obtěžování jiných
	Sexuální	Pornografický/škodlivý sexuální obsah	Setkávání se s cizími lidmi, lákání na schůzku	Tvoření/přenášení pornografického materiálu do počítače/na internet
	Hodnotová	Rasistické, zkrslené informace/rady (např. ohledně drog)	Sebepoškozování, nežádoucí přesvědčování	Poskytování rad např. ohledně sebevraždy/pro-anorektických

Riziko x újma

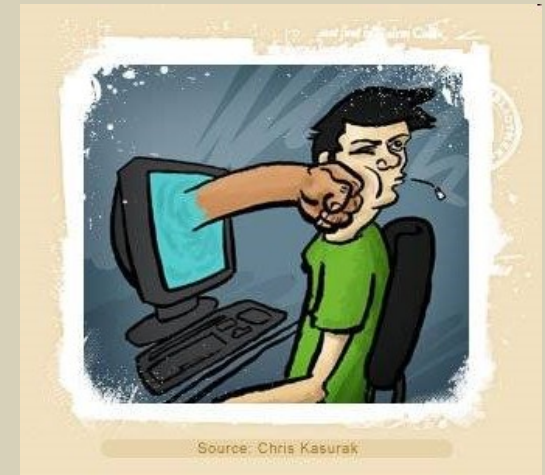
How upset the child felt after encountering the risk online

O čem se budeme bavit dnes

- Kyberšikana
 - Online predátoři
 - Prezentace „The Psychological Profiles of Internet, Contact, and Mixed Internet/Contact Sex Offenders“
 - Prezentace „College Students’ Facebook Stalking of Ex-Partners“
 - Prezentace „Conformity on the Internet - The role of task difficulty and gender differences“
 - SNS – Pro-ana & self-harming
-

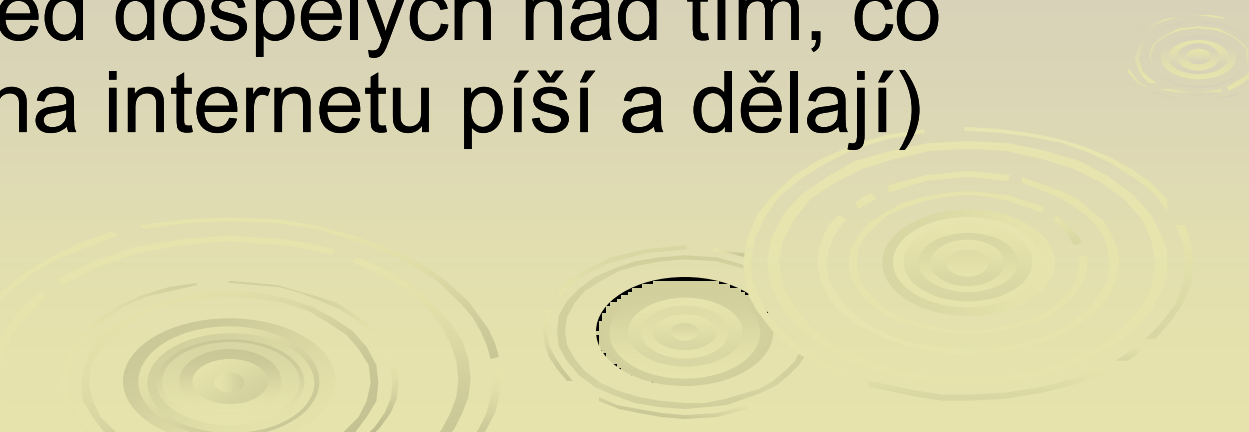
Kyberšikana

- Vychází ze školní šikany
- Rysy (kyber)šikany
 - Agresivní chování nebo způsobení poškození
 - Úmyslné
 - Opakování
 - Nepoměr sil
 - Vnímáno jako obtěžující

- Kyber – děje se za použití informačních a komunikačních technologií

Další specifika CB

- Neomezenost v prostoru a času, nemožnost utéct (Smith & Slonje, 2007)
 - CB probíhá i za nepřítomnosti oběti (přidávání komentářů, maily..)
 - Široké publikum
 - Soukromý charakter online komunikace (žádný dohled dospělých nad tím, co dospívající na internetu píší a dělají)
-

Projevy kyberšikany

yber

bullying

How would you Like it?

Projevy kyberšikany

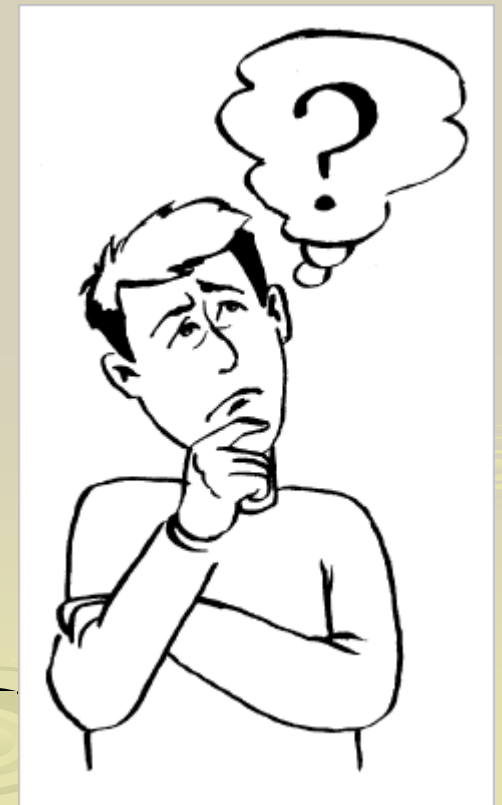
- Nadávky, urážky, vyhrožování
 - e-maily, vzkazy na profilech, SMS, chatovací místnosti
- Pomlouvání
- Šíření osobních a citlivých informací
 - zveřejňování soukromé komunikace, svěřených „tajemství“
- Vydávání se za někoho jiného, krádeže hesla
- Vyloučení ze skupiny a ostrakizace
 - např. vymazání profilu ze stránky Spoluzaci.cz
- Upravování a zveřejňování fotografií
- Happy slapping
 - pořizování a šíření záznamu chování (původně fyzické napadání, ale také např. žák na záchodě, při zkoušení)

CB – problém s definicí a měření

- Vandebosch & Cleemput (2008): 2 základní přístupy k definování CB ve výzkumech:
 - Otázka typu „Zažil jsi šikanu / kyberšikanu?“
 - Měření zkušeností s konkrétními projevy CB („Dostal jsem urážlivé emaily“, „Někdo mi na internetu vyhrožoval“, „Někdo mi na email poslal virus“)
- Problémy obou přístupů?
- Napříč různými výzkumy se výskyt CB pohybuje od 5 – 60 %

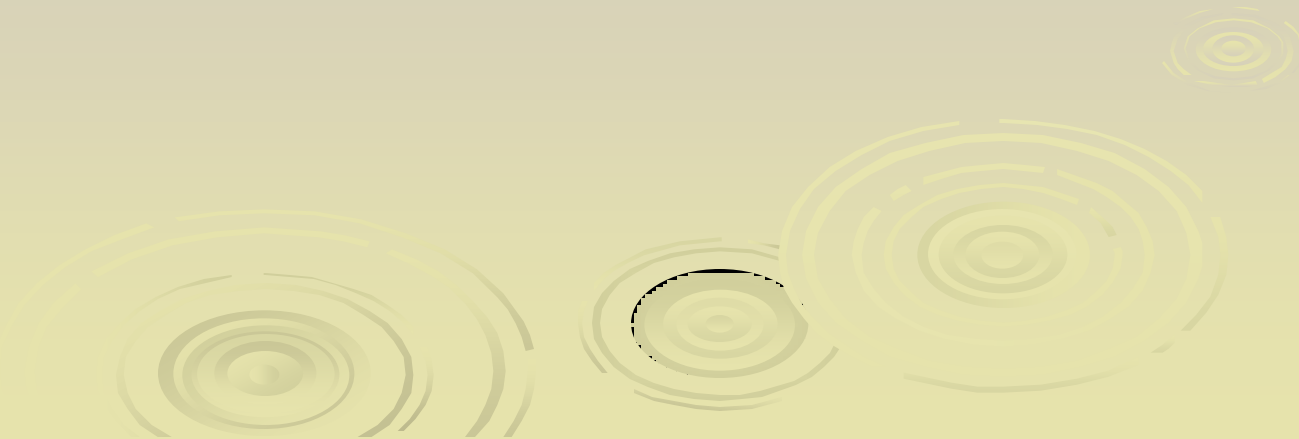
CB – problém s definicí a měřením

- Jak lze změřit rysy (kyber)šikany
 - Agresivní chování nebo způsobení poškození
 - Úmyslné
 - Opakování
 - Nepoměr sil
 - Vnímáno jako obtěžující

Projekt COST

- 2092 dětí ve věku 12-18 ze škol Jihomoravského kraje
- Zkušenosti s kyberšikanou a jejím zvládním

Definice CB v projektu COST

- Někdy se stává, že lidé využívají internet nebo mobil k tomu, aby někomu úmyslně ublížili a způsobili mu nepříjemnosti. Mohou například rozesílat urážlivé a sprosté emaily, SMS zprávy nebo zprávy na ICQ či chatu, mohou zveřejnit nebo rozeslat něčí nelichotivou nebo upravenou fotku a někomu se posmívat, mohou se za někoho vydávat a jeho jménem psát dalším lidem a zesměšňovat ho, vyhrožovat mu, pomlouvat ho a podobně.
- Toto jsou jen příklady toho, jak se mohou lidé prostřednictvím internetu nebo mobilních telefonů k sobě chovat způsobem, který má druhému ublížit. Takové chování se někdy může označovat jako kyberšikana.

Prevalence

- Stalo se někdy, že by se takovým způsobem někdo choval k Tobě? Mohlo jít o jednorázovou událost nebo o sérii podobných událostí, které trvaly delší dobu. Mohl to udělat cizí člověk nebo i někdo známý.
- 21 % uvedlo „ano“
 - Udělal jsi ty někdy něco takového?
8,5 %

Odlišení kyberšikany od online obtěžování

- Online obtěžování jsou takové kyber-útoky, které nesplňují všechny rysy kyberšikany
 - např. jednorázové kyber-útoky, vtipkování
- Proč je důležité je oddělovat:
 - Abychom nepřeceňovali výskyt kyberšikany
 - A nepodceňovali její důsledky
- **Online obtěžování je častější než kyberšikana a zároveň méně závažné**

Kyberšikana x online obtěžování

Když se to dělo, jak moc Tě to trápilo?

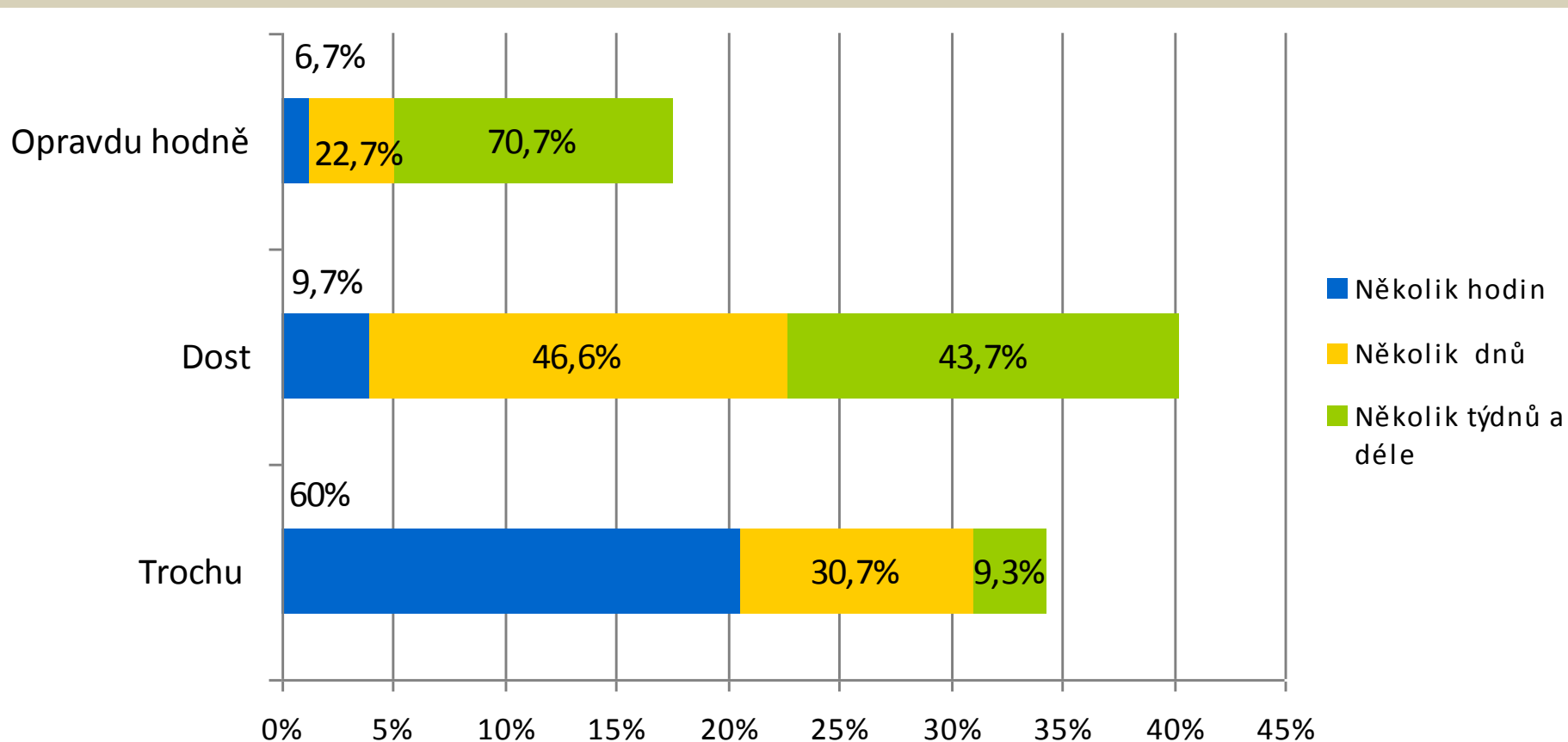
Vůbec: 8%

Trochu: 34%

Dost: 40%

Opravdu hodně: 17%

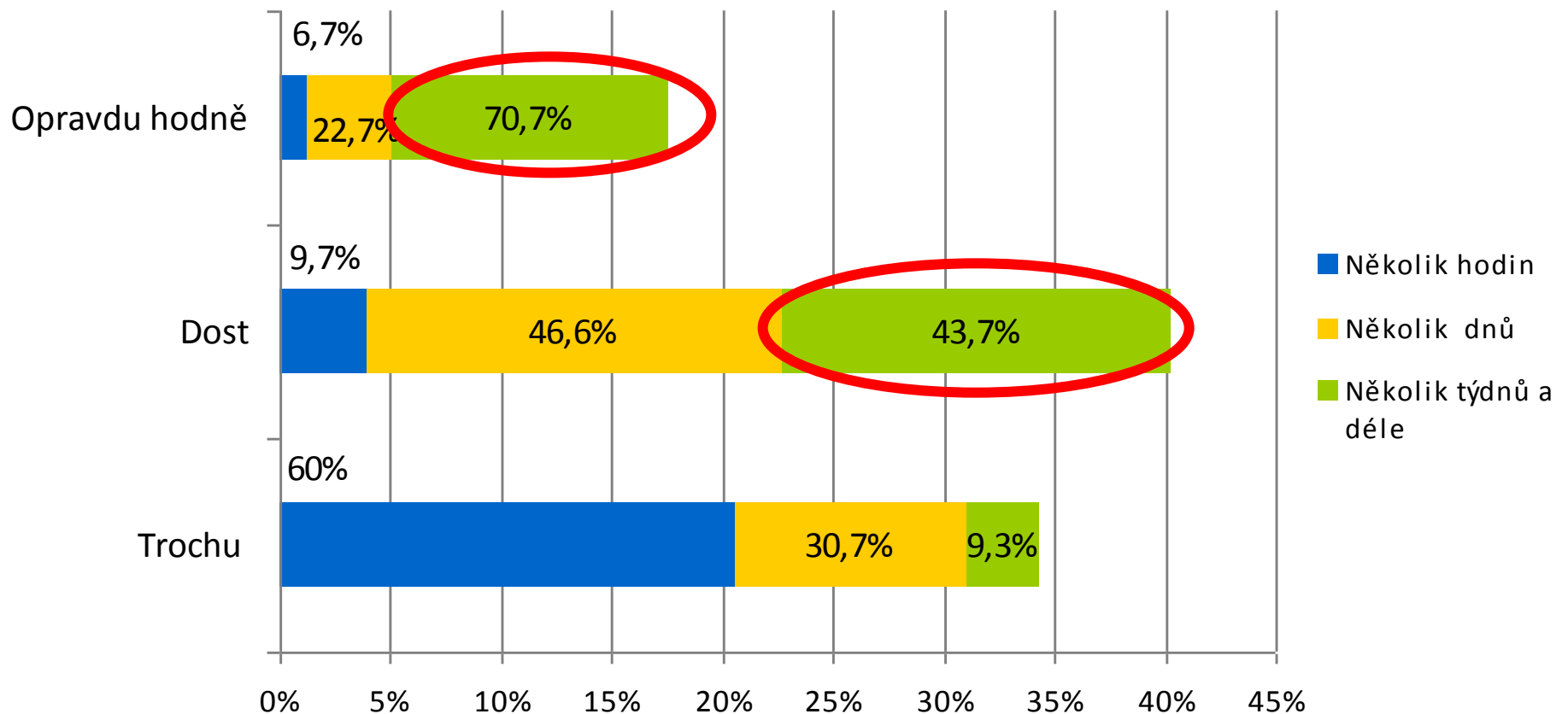
Jak dlouho Tě to trápilo?

Kyberšikana x online obtěžování

Když se to dělo, jak moc Tě to trápilo?

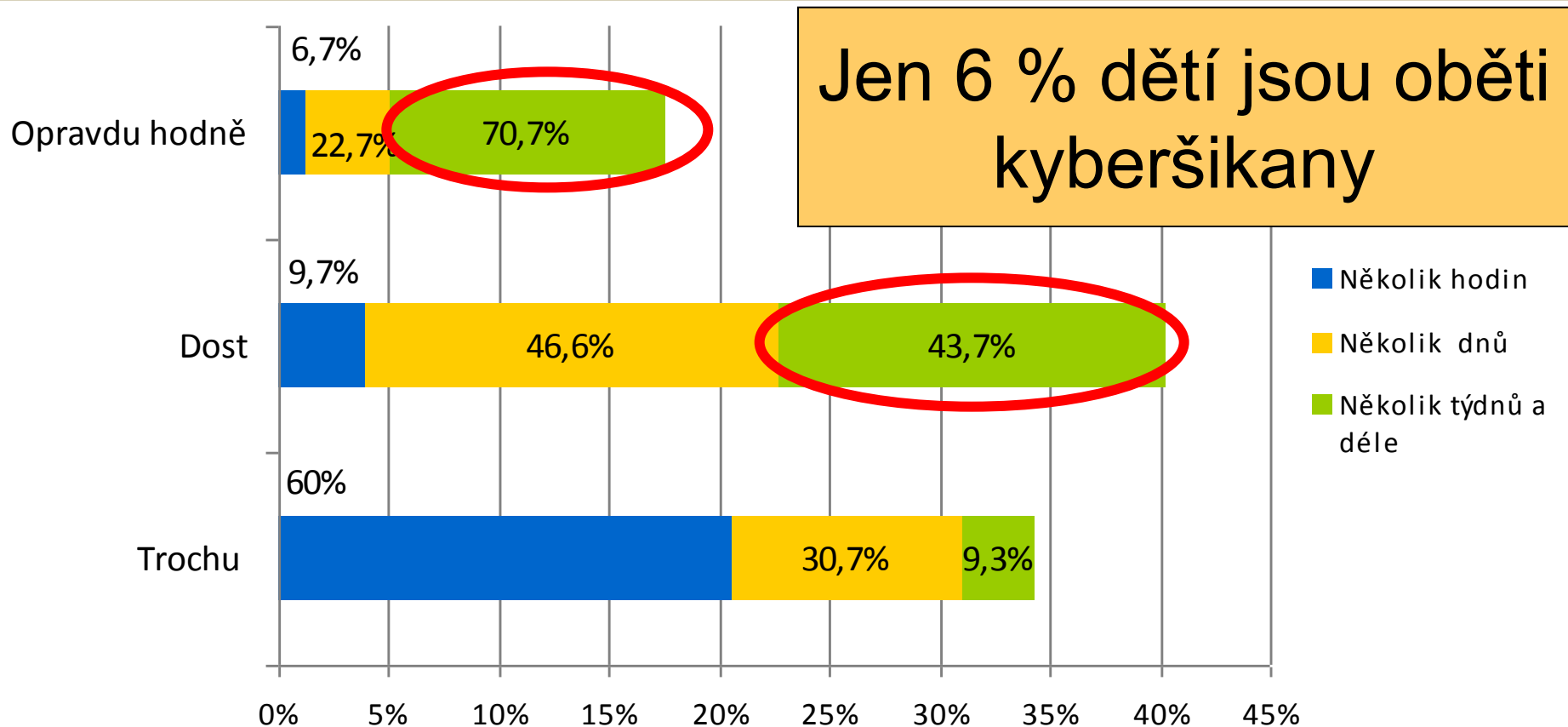
- Vůbec: 8%
- Trochu: 34%
- Dost: 40%
- Opravdu hodně: 17%

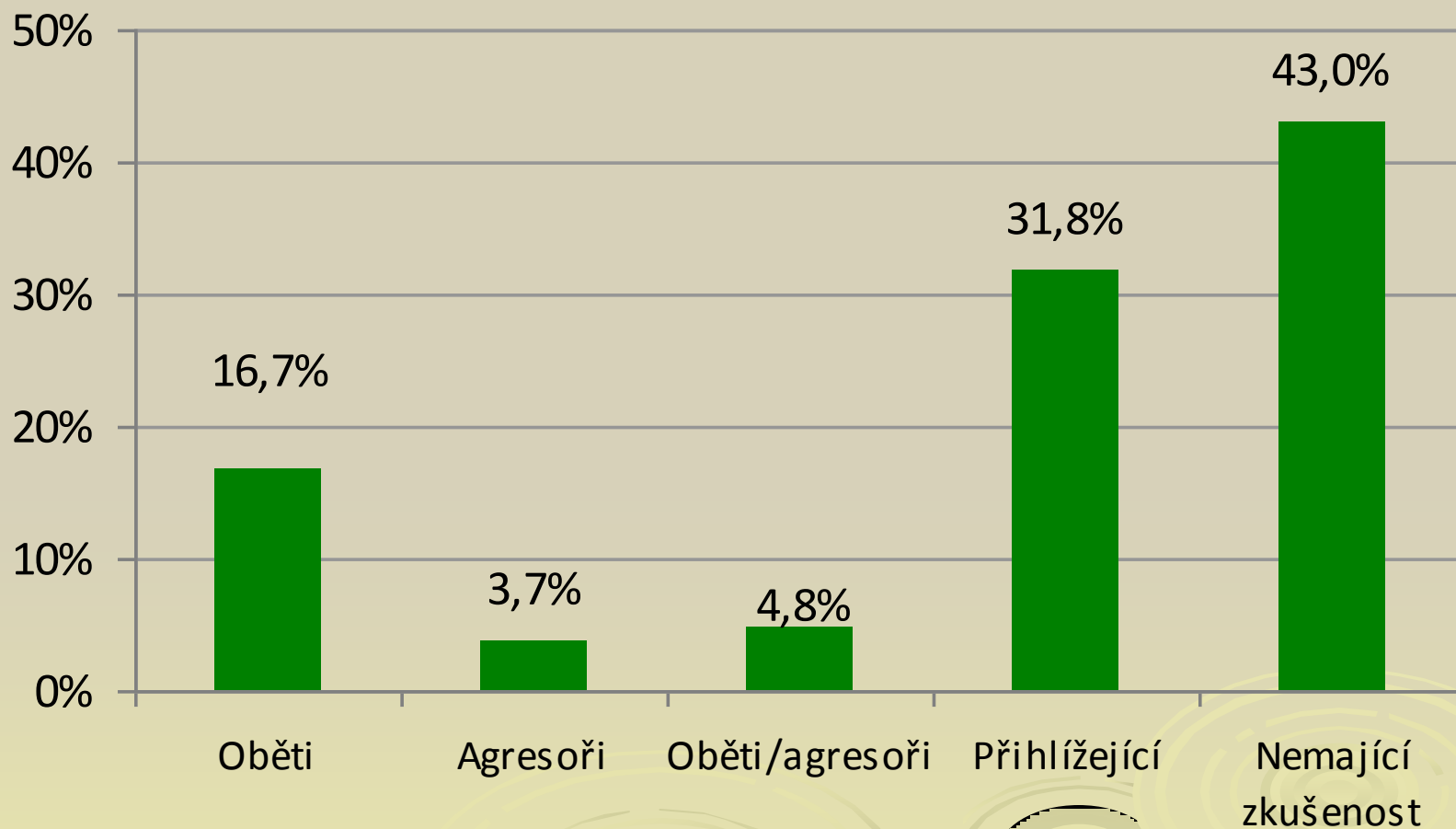
Kyberšikana x online obtěžování

Když se to dělo, jak moc Tě to trápilo?

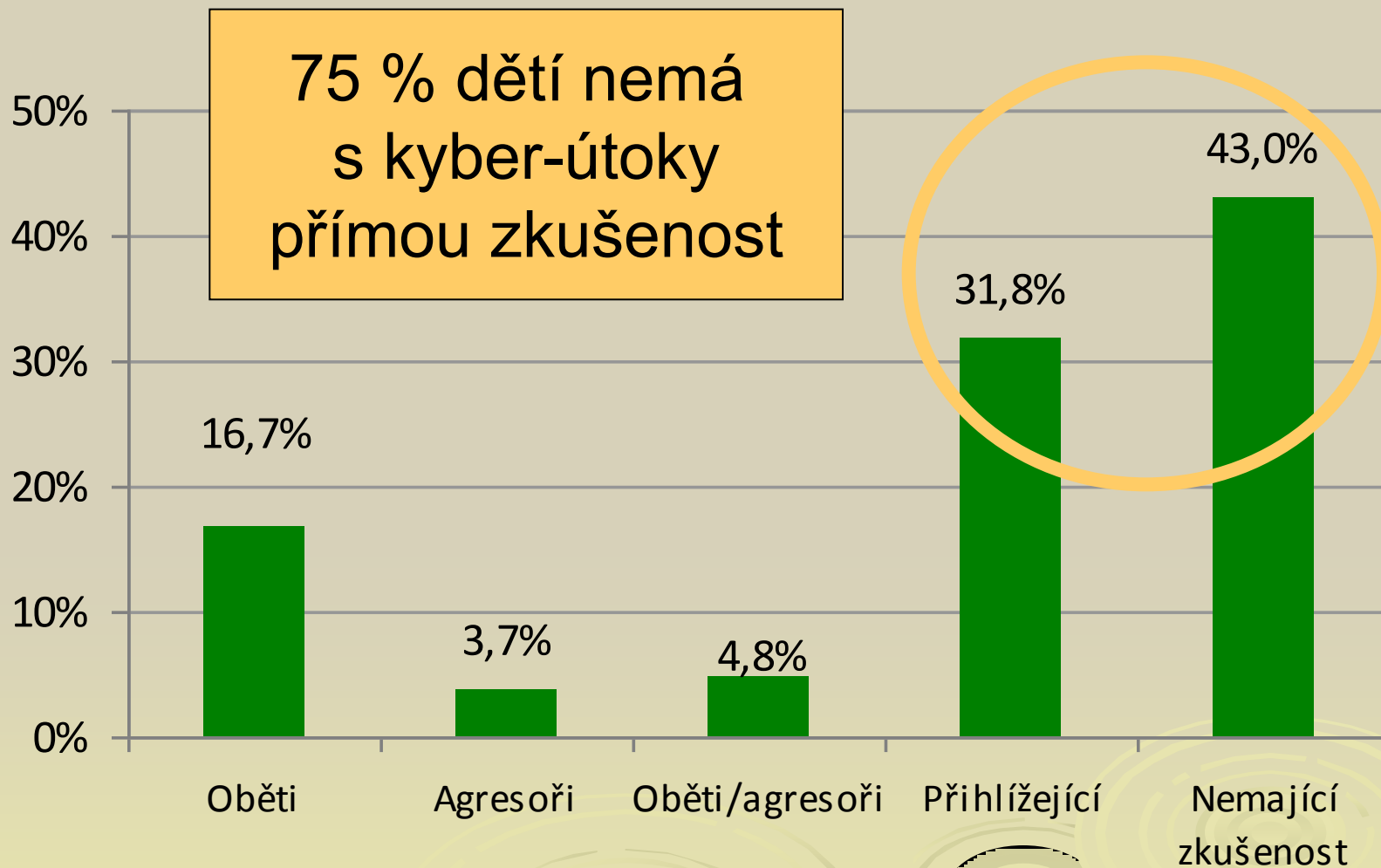
- Vůbec: 8%
- Trochu: 34%
- Dost: 40%
- Opravdu hodně: 17%

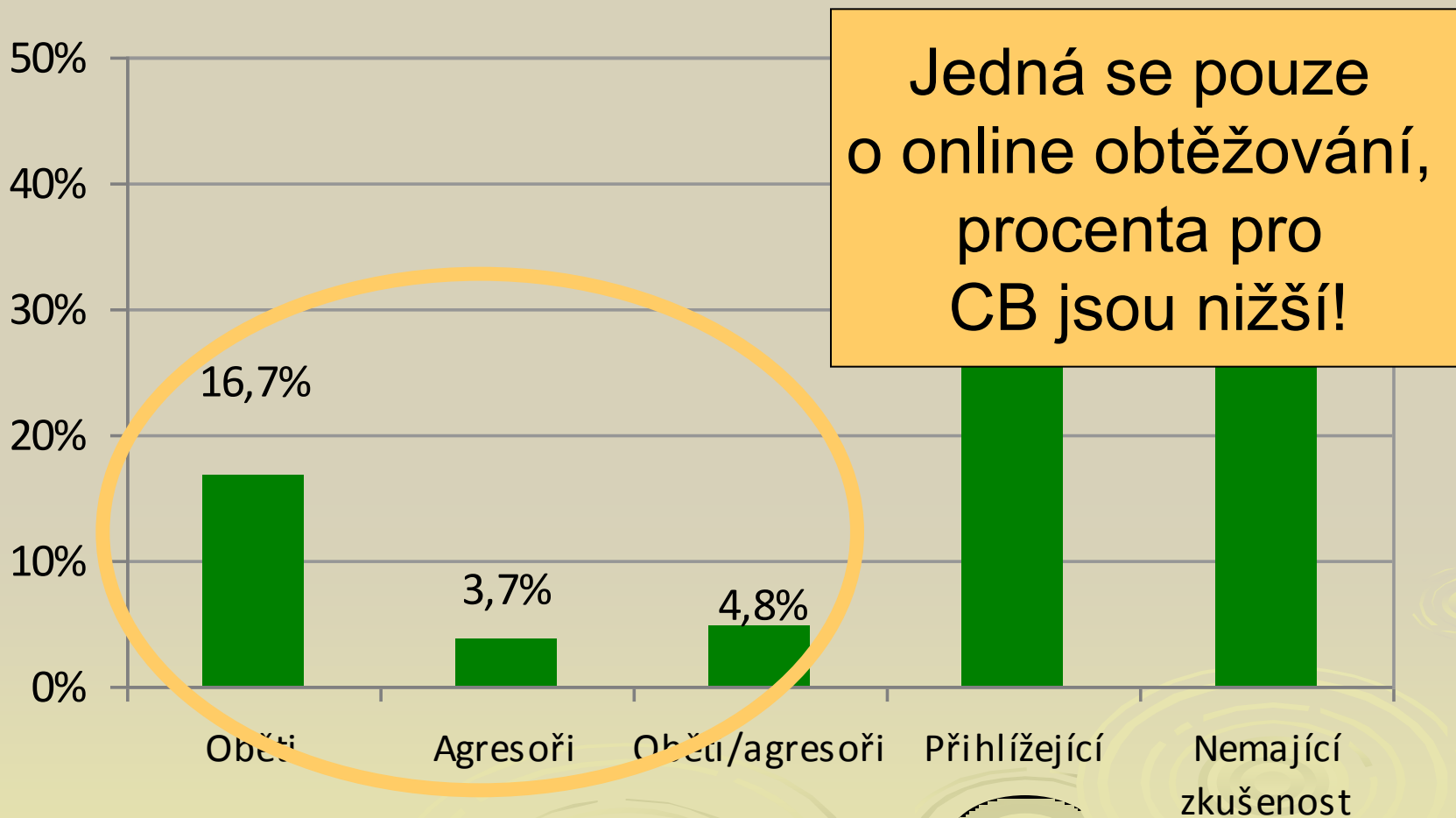
Aktéři online obtěžování: COST

Aktéři online obtěžování: COST

Aktéři online obtěžování: COST

Oběti CB

➤ Osobnostní charakteristiky:

- depresivita, úzkostnost, nízké sebehodnocení, chudé sociální dovednosti, vyhýbání se konfliktům, nízká úroveň schopností

➤ Častěji

- ti, co více používají internet
- ti, co používají IM a webkameru
- problémové chování offline (problémy ve škole, napadání druhých, zneužívání návykových látek) – jsou častější oběti i agresoři

Agresoři

- Vysoká míra hněvu
 - Agrese
 - Stresu
 - Obranného egoismu
 - Slabé ovládání hněvu a dalších emocí – impulzitivita

 - Kolář (2001) – „morální slepota“ – agresor myslí na sebe, neuvědomuje si dopady chování na druhé

 - Chudé vztahy s rodiči, zneužívání návykových látek, delikventní chování
-

Dopady - oběti

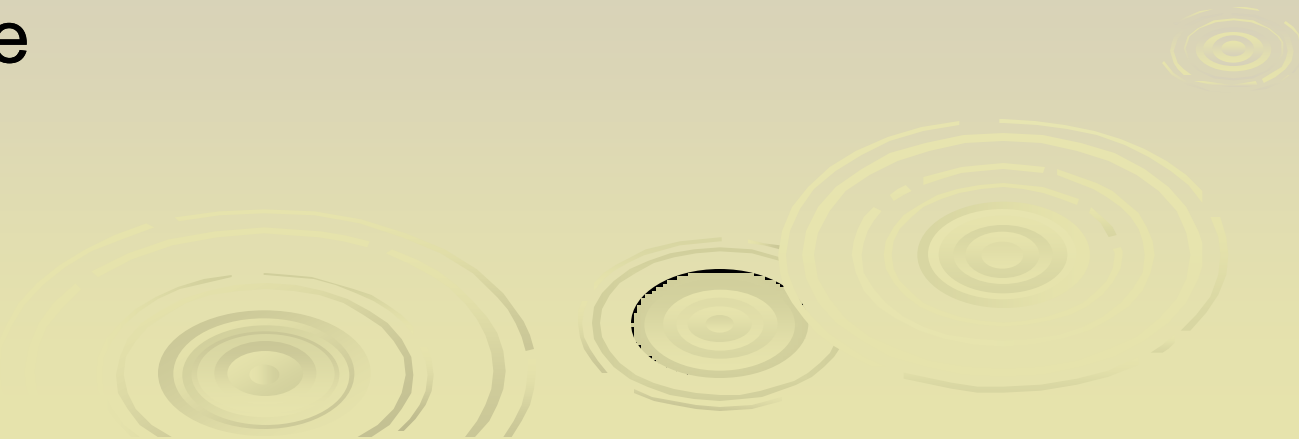
- Bezprostřední:
 - vztek, smutek, bezmoc, strach, sebeobviňování, pláč
pocity ohrožení vlastního bezpečí
- Přetrvávající:
 - Fyzické: somatizace, zhoršená koncentrace
 - Emoční: úzkost, osamělost, deprese, sebevražedné tendence,
ale také hněv, agrese, podrážděnost
 - Chování: nevyrovnanost → hádky s okolím, vyhýbání se lidem,
škole, zhoršení prospěchu, zneužívání návykových látek,
delikventní chování
- Dlouhodobé:
 - Nízké sebevědomí, zhoršené vztahy s vrstevníky,
sebeobviňování
- Dopady na používání ICT

**CYBER BULLYING
AFFECTS REAL LIVES !**

Dopady - agresoři

- Somatizace
- Delikvence
- Zhoršené vrstevnické vztahy
- Sebehodnocení

- Pokud šikana prochází → upevňování negativního chování jako vhodného prostředku k dosažení cíle

Dopady - přihlížející

- Obavy, že se sami stanou obětí – úzkostné pocity, hněv, bezmoc
- Pomáhající oběti
 - Úspěch – upevňování pozitivního chování
 - Neúspěch – příště už spíše nepomohou
- Pomáhající agresorovi
 - Pokud je CB nepotrestána a mají zisk (např. vyšší popularitu) – upevňování negativního chování

Technologický coping

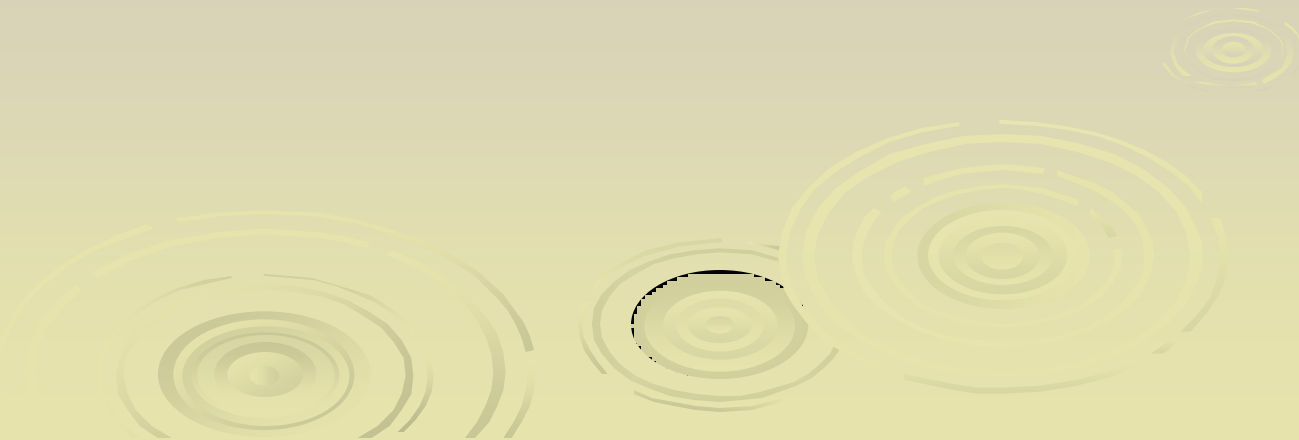
- Mazání ubližujících zpráv
- Nahlášení obsahu administrátorovi
- Smazání agresora z kontaktů
- Blokování účtu/telefonního čísla
- Omezení používání internetu – konkrétních stránek nebo celkově
- ...

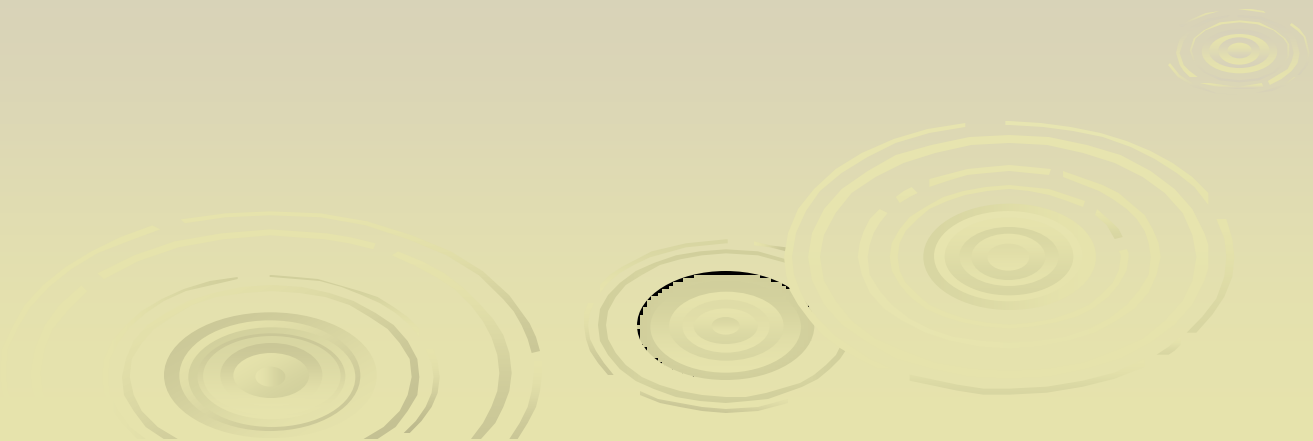
STOP!
BLOCK!
TELL!

Školní šikana a kyberšikana

- Se překrývají
 - V různých výzkumech cca 80-94 % obětí kyberšikany je zároveň obětí školní šikany
- Tzn. řešit je potřeba v první řadě školní šikanu

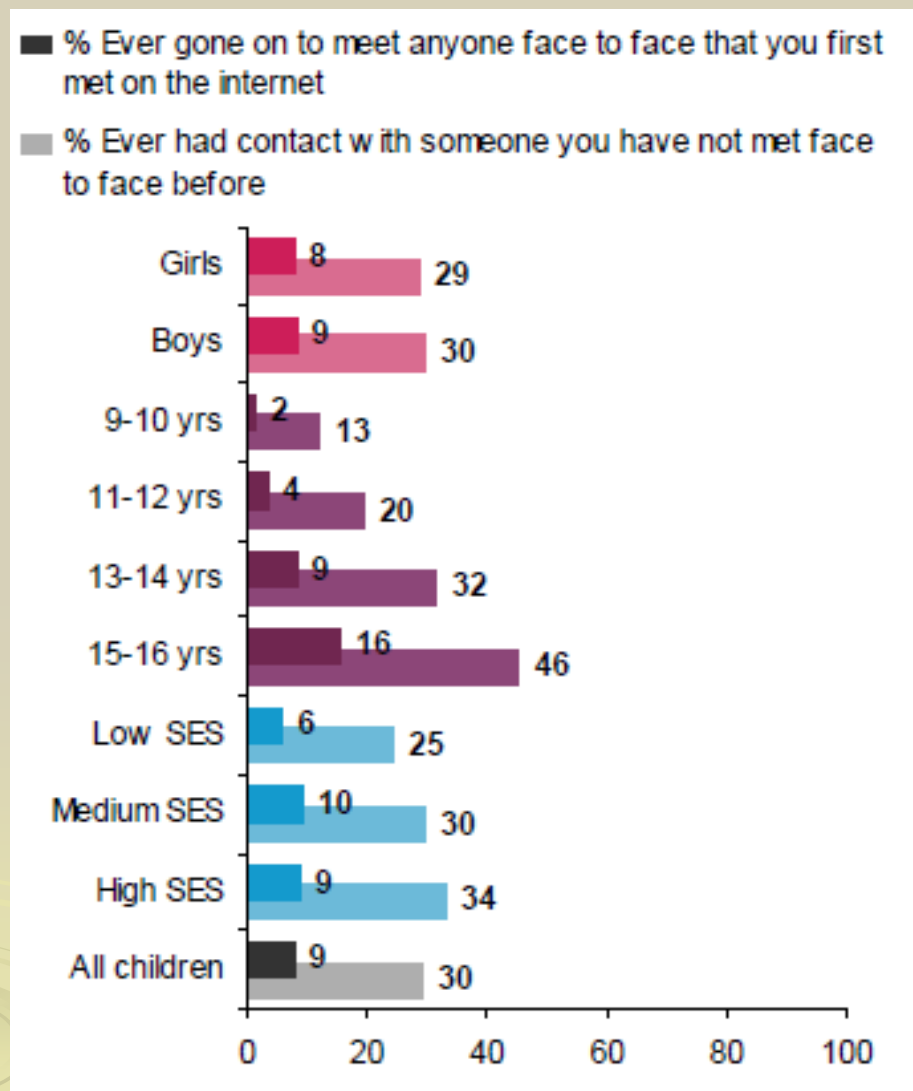
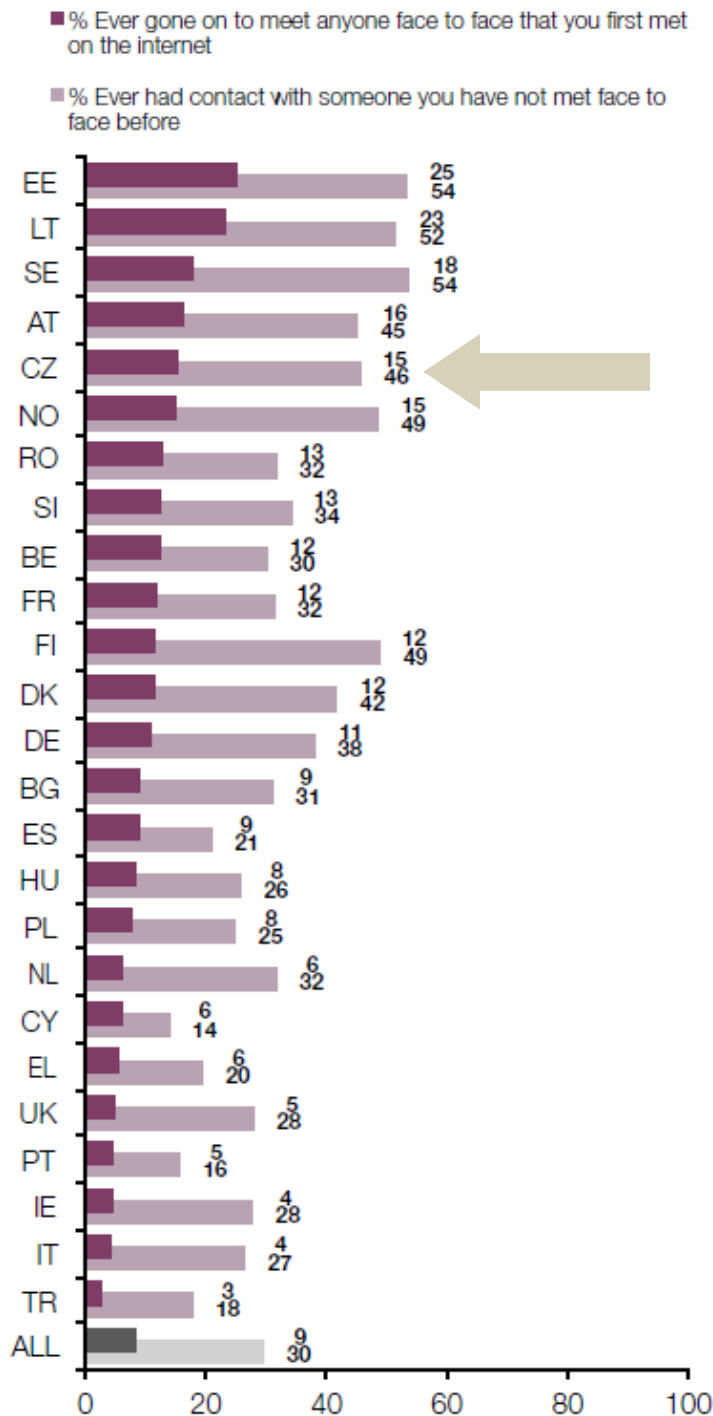

Meeting strangers

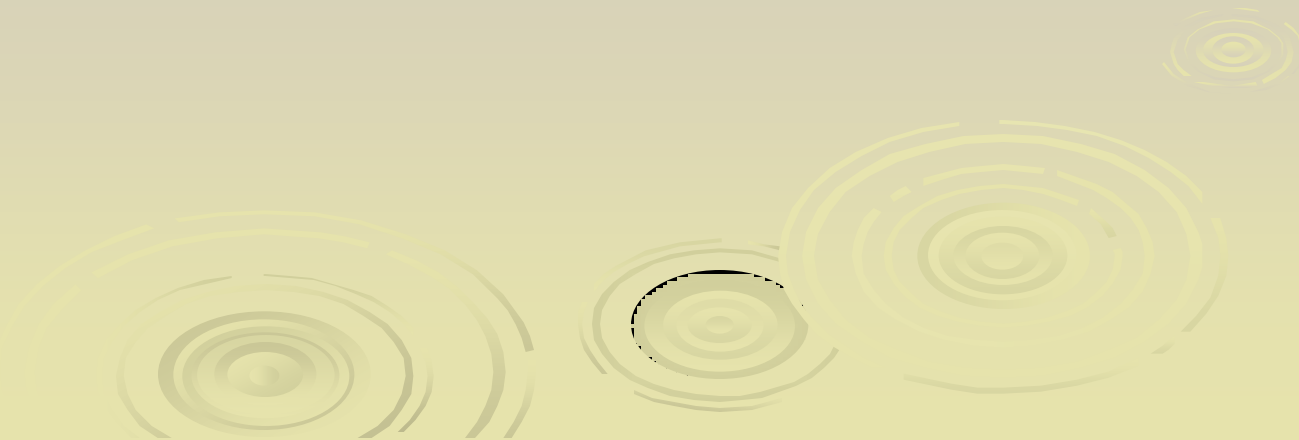
„Byl/a jsi někdy na internetu v kontaktu s někým, s kým jsi se osobně nesetkal/a?“

EUKO: 30 % **ČR: 46 %**

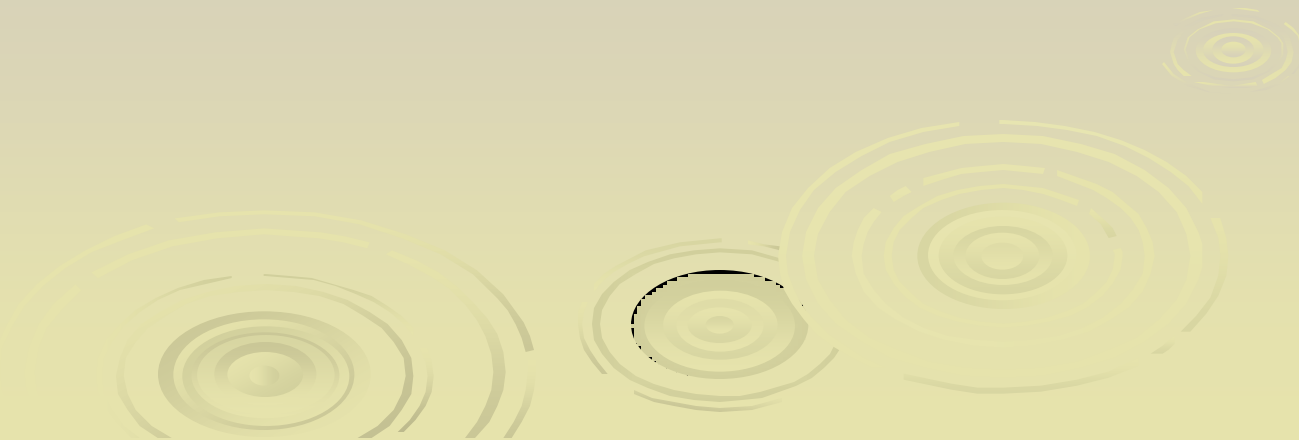
Online predátoři

- Kybergrooming, child grooming
- Online sexual predators

Mýtus x realita

➤ Mediální obraz?

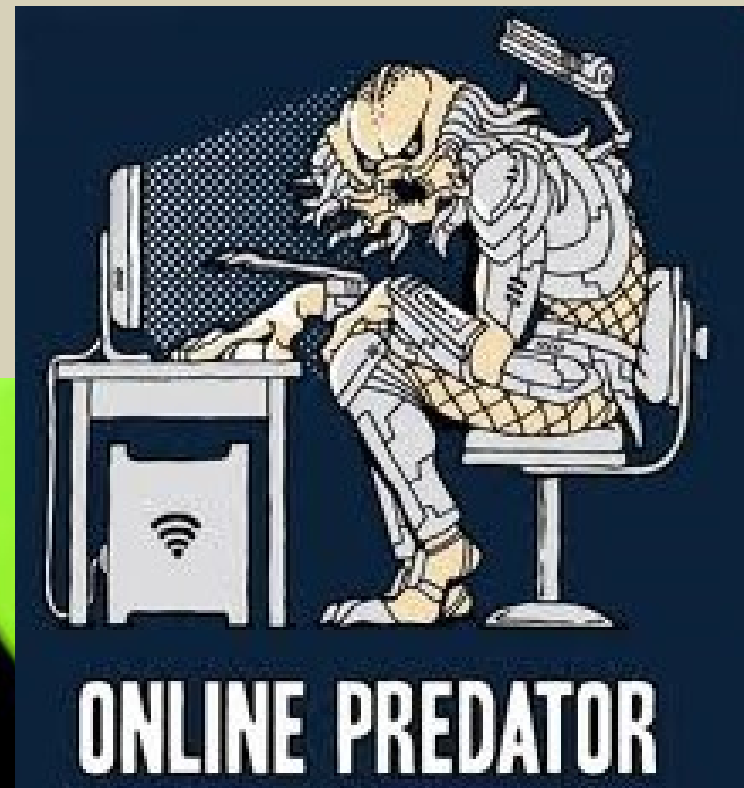
Mýtus x realita

➤ Mediální obraz?

Mýtus x realita

- Mediální obraz?

Mýtus x realita

➤ M

THE INTERNET

Where the Men are Men
The Women Are Men
And the Children are talking to this guy...

Mýtus x realita

- (viz Wolak et al., 2004 & 2008)
- Mediální obraz – staří pedofilové, deviantní, kriminálníci, lžou, jsou agresivní, cestují daleko, předstírají, že jsou stejného věku...
- Skutečnost – nebývají pedofilní – zaměřují se na adolescenty, ne na prepubescentní děti
 - Hebefilie – není sex. odchylka nebo porucha, nicméně sex. styk s nezletilými je protizákonný
 - Kontaktování pre-pubescentních dětí na internetu není nijak jednoduché (méně se baví s cizími lidmi, nevyhledávají vztahy, rodiče více kontrolují jejich online aktivity..), proto internet pedofilové nevyužívají

Mýtus x realita

- Nebývají agresivní, nemívají násilnické sklony, nemívají záznam
 - Pro agresivní a impulzivní pachatele není internet „vhodné“ médium – počáteční kontakt je vzdálený, je potřeba trpělivost než dojde k setkání v RL
- 39 % vlastní dětskou pornografii, 20 % pořizuje sexuálně explicitní snímky nebo nahrávky obětí nebo oběť přesvědčí, aby takové snímky udělala sama

Mýtus x realita

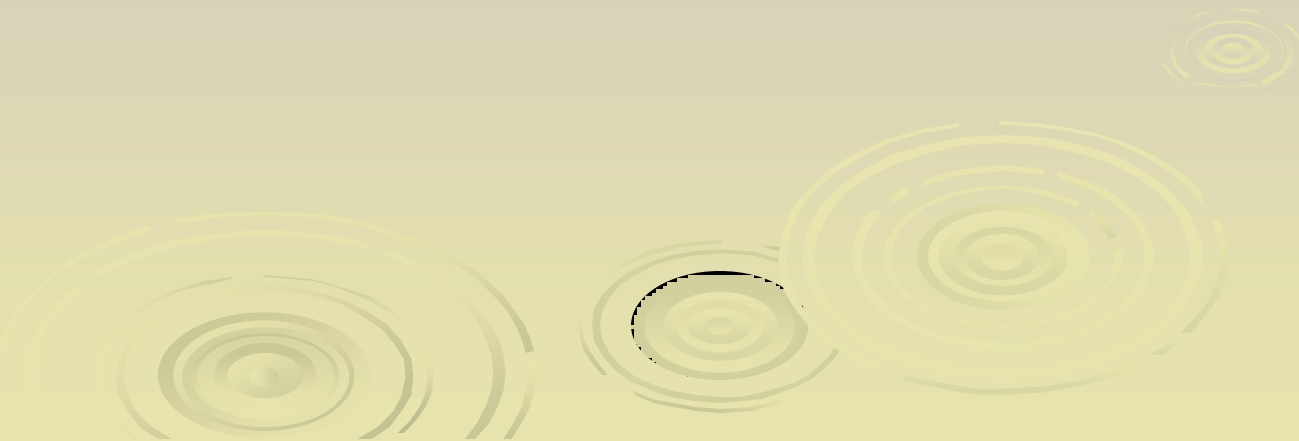
➤ Lži o věku

- 5 % předstírá, že je ve věku oběti
- 25 % si z věku ubírá, ale stále jsou o mnoho starší
 - (např. 45 let prezentuje jako 35)

➤ Lži o cíli

- většina otevřeně přiznává, že po oběti chce sex
- 21 % své motivy skrývá nebo předstírá, že jim jde o lásku a vztah
- 80 % se o sexu baví s oběťmi už v online fázi
- 20 % virtuální sex
- 18 % posílá obětem erotické fotky

➤ prezentace

Rizikové online komunity

- Nejvíce medializované: emo, gothic (sebepoškozování), pro-ana (poruchy příjmu potravy)
- Proč jsou rizikové
 - Potenciální spouštěče rizikového chování
 - Získání informací
 - Upevňování již započatého rizikového chování
 - Postoj k odborné pomoci – často vnímána velmi negativně
 - Pocit „normálnosti“ jednání
 - Sociální nákaza

Rizikové online komunity

- Zároveň uvnitř komunit velmi silná sociální podpora
- Výrazné vymezení vůči okolnímu světu
- Silný sense of belonging
- Obtížné odchody a časté návraty

Další rizika

Literatura

- Anderson et al. (2010). Violent Video Game Effects on Aggression, Empathy, and Prosocial Behavior in Eastern and Western Countries: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*, 136(2), 151-173.
- Divínová, R. (2005): *Cybersex – forma internetové komunikace*. Praha: Triton.
- Guan, S.A. & Subrahmanyam, K. (2009) Youth Internet use: risks and opportunities. *Current Opinion in Psychiatry*, 22, 351–356.
- Livingstone, S. & Haddon, L. (2009). *EU Kids Online: Final report*. LSE, London: EU Kids Online.
- Subrahmanyam, K., & Šmahel, D. (2011). *Digital Youth: The Role of Media in Development*. New York : Springer.
- Valkenburg, P.M. & Soeters, K.E. (2001). Children's Positive and Negative Experiences With the Internet: An Exploratory Survey. *Communication Research*, 28, 652-675.
- Vandebosch, H. & Cleemput, K. Van (2008). Defining Cyberbullying: A Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters. *CyberPsychology & Behavior*, 11(4).
- Wolak, J., Finkelhor, D., Mitchell, K. & Ybarra, M.L. (2008). Online “Predators” and Their Victims: Myths, Realities, and Implications for Prevention and Treatment. *American Psychologist*. Vol. 63, No. 2, 111-128.
- Wolak, J., Finkelhor, D. & Mitchell, K. (2004). Internet-initiated Sex Crimes against Minors: Implications for Prevention Based on Findings from a National Study. *Journal of Adolescent Health*. Vol. 35. No. 5.